

[Uz Sākumlapu](#) > 2 – Manas tiesības lietas apstākļu izpētes un izmeklēšanas laikā un pirms lietas nodošanas izskatīšanai tiesā

2 – Manas tiesības lietas apstākļu izpētes un izmeklēšanas laikā un pirms lietas nodošanas izskatīšanai tiesā

Kāds ir lietas apstākļu izpētes un kriminālizmeklēšanas mērķis?

To mērķis ir apkopot pierādījumus, kas apliecina noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un pārbaudīt faktus, kas var attaisnot aizdomās turamo personu vai atklāt, ka noziedzīgs nodarījums nav noticis.

Kādi ir lietas apstākļu izpētes un izmeklēšanas posmi? Kas ir katra posma īstenotājs?

Policija izmeklē noziedzīgus nodarījumus, noskaidro to izdarītājus un vāc pierādījumus.

Ja tai ir radušās aizdomas par iespējamu noziedzīgu nodarījumu, tā informē karaļa prokuroru, kas nolemj:

- izbeigt lietu bez tālākas virzības,
- pats veikt izmeklēšanu (informācijas vākšana),
- nodot lietas izskatīšanu izmeklēšanas tiesnesim, pieprasot apkopot precīzus faktus, nevis informāciju par konkrētu personu (izmeklēšana).

Karaļa prokuroram nav tik plašas pilnvaras kā izmeklēšanas tiesnesim. Izmeklēšanas tiesnesis vai karaļa prokurors vada lietas apstākļu izpēti un dod rīkojumus policistiem, kuri veic attiecīgās lietas apstākļu izpētes procedūras (nopratināšana, kratīšana, DNS parauga ņemšana u.tml.).

Pēc lietas apstākļu izpētes beigām

Informatīvo materiālu gadījumā karaļa prokurors var:

- izbeigt lietu bez tālākas virzības,
- ierosināt darījumu: atcelt valsts apsūdzību (neuzsākt kriminālprocesu) apmaiņā pret noteiktu naudas summu (tradicionāla rīcība ceļu satiksmes noteikumu kodeksa neievērošanas gadījumā),
- ierosināt mediāciju mazāk nozīmīgu nodarījumu gadījumā: netiek ierosināts tiesas process, bet noziedzīga nodarījuma izdarītāja pienākums ir izmaksāt cietušajam kompensāciju un attiecīgā gadījumā iziet terapiju vai apmācību,
- izsaukt aizdomās turamo tiesneša priekšā, lai izskatītu lietu pēc būtības,
- izsaukt apsūdzēto uz tiesu, nosūtot pavēsti: aicinājumu nodod apsūdzētajai personai, kad tā ir aizturēta (ne vairāk kā uz 24 stundām) vai atrodas karaļa prokurora priekšā, lai paātrinātu procesu.

Izmeklēšanas materiālu gadījumā materiālus nodod valsts prokuratūras dienestam, kas formulēs galīgo apsūdzību. Pēc tam apsūdzētajam tiek dota iespēja iepazīties ar savas lietas materiāliem. Viņu izsauc uz pirmstiesas palātu, un kas pēc tam, kad ir uzklauts izmeklēšanas tiesneša ziņojums par lietas apstākļu izpēti, uzklauti iespējamie civilprasītāji (cietušie), izskatīts valsts prokuratūras dienesta apsūdzības raksts un aizstāvības apsvērumi, var:

- nodot lietu izmeklēšanas tiesnesim papildu lietas apstākļu izpētes veikšanai, vai,
- ja izmeklēšana ir pabeigta:
- atlikt sprieduma izpildi, ja publisko debašu rezultātā ir iespējama kaitējuma nodarīšana apsūdzētajam,
- noteikt ievietošanu sociālās aizsardzības iestādē, ja persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu nopietnā psihiskas nestabilitātes stāvoklī, kā rezultātā tā nespēja kontrolēt savas darbības pārkāpuma izdarīšanas brīdī, un aizvien atrodas šajā stāvoklī,

- pārsūtīt lietu izskatīšanai kompetentajā iestādē (policijas tiesā vai krimināltiesā). Ja tā uzskata, ka fakti ir jāizskata zvērināto tiesā, tā izdod rīkojumu par dokumentu pārsūtīšanu ģenerālprokuroram, jo zvērināto tiesu drīkst sasaukt tikai apsūdzības izvirzīšanas palātā.

Apsūdzētā tiesības uz apelāciju, kuras ir ierobežotas noteiktos procedūras jautājumos, īsteno apsūdzības izvirzīšanas palātā.

Lietas apstākļu izpētes laikā izmeklēšanas tiesnesis, pastāvot noteiktiem nosacījumiem, var izdot apcietināšanas orderi:

- ja pastāv nopietni pierādījumi par vainu,
- ja veiktas darbības, par kurām piemērojams sods ir vismaz gadu ilga brīvības atņemšana,
- ja tas ir absolūti nepieciešams sabiedrības drošības garantēšanai.

Ja maksimālais piemērojams sods nepārsniedz piecpadsmit gadus brīvības atņemšanas, orderi drīkst izsniegt tikai tādā gadījumā, ja pastāv nopietnas aizdomas par bēgšanas mēģinājumu, atkārtotu noziedzīgu nodarījumu, slēpšanās no tiesas, pierādījumu pazūšanu vai slepenu norunu ar trešo personu.

Apsūdzētajam jāierodas pirmstiesas palātā piecu dienu laikā pēc ordera izdošanas un pēc tam katru mēnesi līdz izmeklēšanas beigām (ik pēc trīs mēnešiem tāda nozieguma gadījumā, kura kvalifikāciju nav iespējams mainīt).

Manas tiesības lietas apstākļu izpētes un izmeklēšanas laikā

- [Aizturēšana un nopratināšana policijā \(1\)](#)
- [Informatīvie materiāli \(2\)](#)
- [Izmeklēšanas materiāli \(3\)](#)
- [Īpašs gadījums: pirmstiesas apcietinājums \(4\)](#)
- [Izmeklēšanas pabeigšana \(5\)](#)

Aizturēšana un nopratināšana policijā (1)

Kādos gadījumos un uz cik ilgu laiku policija var mani aizturēt?

Jūs var aizturēt nozieguma vai kriminālpārkāpuma izdarīšanas brīdī vai tūlīt pēc tā izdarīšanas, vai pēc karaļa prokurora vai izmeklēšanas tiesneša pieprasījuma, ja pastāv nopietni vainu apliecinājoši pierādījumi. Policija nedrīkst aizturēt ilgāk kā uz 24 stundām.

Vai mani drīkst pārmeklēt?

Jā, aizturēšanas brīdī vai arī, ja pastāv aizdomas, ka jums ir ierocis vai bīstams priekšmets, vai ir apdraudēta sabiedrības drošība.

Vai policija drīkst ienākt manā mājoklī?

Jā, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī vai tūlīt pēc tā izdarīšanas, vai arī ar jūsu piekrišanu.

Vai tā drīkst pārmeklēt manu biroju un automašīnu?

Jā, šajā situācijā ir piemērojami tādi paši nosacījumi kā jūsu mājokļa gadījumā. Tomēr atsevišķas vietas ir neaizskaramas un citām ir piemērota īpaša aizsardzība: to pārmeklēšanā ir jāievēro īpaša procedūra (diplomāta, deputāta birojs, vietas, kurās tiek glabāti dienesta noslēpumi u.tml.).

Jūsu automašīnu drīkst pārmeklēt, ja pastāv aizdomas, ka tā ir izmantota noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, meklēšanā esošu personu, pierādījumu vai sabiedrības drošību apdraudošu priekšmetu pārvadāšanai.

Vai es varu sazināties ar ģimenes locekli, draugu, ārstu, vēstniecības pārstāvi?

Ja policisti uzskatīs to par nepieciešamu vai arī tas tiks pieprasīts, jūs izmeklēs ārsts. Šajā posmā policisti lem par to, vai dot jums iespēju piezvanīt. Ja esat nepilngadīga persona, policista pienākums ir iespējami ātri rakstveidā vai mutiski informēt jūsu vecākus, skolotāju vai personu, kas par jums rūpējas.

Kādas ir manas tiesības, kad mani noprātina policija?

Jums ir tiesības klusēt un neinkriminēt sevi, tas ir, nesadarboties pierādījumu meklēšanā pret jums.

Nopratināšanas sākumā jūs informēs, ka:

- jūs varat pieprasīt, lai visus jums uzdotos jautājumus un jūsu sniegtās atbildes pieraksta, ievērojot jūsu lietoto terminoloģiju,
- jūs varat pieprasīt, lai tiek uzsākta šāda informācijas sniegšana vai nopratināšana,
- jūsu teikto var izmantot kā pierādījumu tiesā.

Jūs varat izmantot jūsu rīcībā esošos dokumentus, nebaidoties, ka tā rezultātā nopratināšana varētu tikt pārcelta uz vēlāku laiku. Nopratināšanas laikā vai pēc tās jūs varat pieprasīt, ka minētie dokumenti tiek pievienoti nopratināšanas protokolam vai nodoti glabāšanai tiesas kancelejā.

Nopratināšanas beigās jums iedos izlasīt protokolu, ja vien jūs nepieprasāt, ka tas tiek nolasīts. Jums uzdos jautājumu, vai jūsu teiktajā ir nepieciešams veikt kādus labojumus vai papildinājumus.

Ja vēlēšities izteikties citā valodā, kas nav procesa norises valoda, tiks izsaukts zvērināts tulks, jūsu paziņojumi tiks sastādīti jūsu izvēlētajā valodā vai arī jums pašam lūgts uzrakstīt paziņojumu. Ja nopratināšanā piedalīsies tulks, tiks fiksēts viņa vārds, uzvārds un ieņemamais amats.

Jūs informēs par to, ka varat saņemt nopratināšanas protokola bezmaksas kopiju.

Vai tiks pieprasīta informācija par manu agrāko sodāmību?

Policijas dienestiem ir pieejams galvenais sodāmības reģistrs.

Vai varu saņemt advokāta palīdzību?

Advokāts nevar piedalīties nevienā nopratināšanā un nevar tikties ar jums aizturēšanas periodā, kas ilgst 24 stundas.

Informatīvie materiāli (2)

Lietas apstākļu izpēti vada karaļa prokurors. Sākotnēji informācija tiek apkopota ar izmeklējošu mērķi: tā ir slepena, rakstiska un neitrāla.

Kādas darbības karaļa prokurors drīkst veikt informācijas apkopošanas posmā?

Izņemot likumos noteiktus gadījumus, informācijas apkopošanas darbības nedrīkst nekādā veidā ierobežot vai aizskart indivīdu tiesības un brīvības. Noteiktos apstākļos ir pieļaujama priekšmetu izņemšana.

Karaļa prokurors, cita starpā, drīkst:

- apmeklēt notikuma vietas,
- uzklaut vai likt policijai uzklaut aizdomās turamo, liecinieku liecības,
- aizturēt kādu prersonu (kas neatrodas nozieguma vietā) uz 24 stundām,
- veikt DNS analīzi ar aizdomās turamās personas piekrišanu,
- pārtvert un konfiscēt vēstuli (bet neatvērt to),
- iegūt bankas informāciju atbilstoši noteiktiem kritērijiem,
- veikt kratīšanu, ja persona ir pieķerta noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietā, vai ar tās personas piekrišanu, kas attiecīgi izmanto vietu,
- pielietot īpašas meklēšanas metodes, kas var būt ļoti traucējošas.

Ko es varu darīt, ja informācijas apkopošanas darbība aizskar manas tiesības?

Jūs varat pieprasīt tās izbeigšanu, izsakot pamatotu lūgumu par steidzama lēmuma pieņemšanu, piemēram, ja jums piederoši priekšmeti tiek izņemti kā pierādījumi. Karaļa prokurors 15 dienu laikā paziņos savu lēmumu. Ja lēmums netiek paziņots vai arī tas ir nelabvēlīgs, jūs varat iesniegt prasību apsūdzības izvirzīšanas palātā.

Vēl šajā gadījumā jūs varat pieprasīt, lai karaļa prokurors pilnvaro Centrālo līdzekļu aresta un konfiskācijas biroju pārdot priekšmetu vai atdot to pret galvojumu.

Vai man ir pieejami lietas materiāli?

Pretēji izmeklēšanas posmam nav noteikumu, kas paredzētu pilnīgu vai daļēju materiālu satura paziņošanu attiecīgajām personām informācijas apkopošanas laikā. Jūs varat lūgt, lai karaļa prokurors nodrošina piekļuvi materiāliem, jo tieši viņš ir pilnvarots atļaut vai liegt šāda veida piekļuvi.

Vai es varu ietekmēt lietas materiālu izskatīšanas iznākumu?

Nē. Tikai karaļa prokurors varēs pieņemt lēmumu par lietas izbeigšanu bez tālākas virzības, izmeklēšanas tiesneša piesaistīšanu, izsaukt vai aicināt jūs stāties tiesas priekšā, lai izskatītu lietu pēc būtības, vai ierosināt citu veidu, kā atcelt valsts apsūdzību (darījums vai starpniecība: šajā gadījumā process nenotiks, ja samaksāsi sodu naudu vai ievērosi starpniecības rezultātā noteiktos nosacījumus).

Izmeklēšanas materiāli (3)

Izmeklēšanu veic izmeklēšanas tiesneša vadībā un pārziņā, kuru norīkojis karaļa prokurors, vai šķietamais pārkāpuma upuris, iesniedzot sūdzību un ceļot civilprasību.

Kādas darbības drīkst veikt izmeklēšanas tiesnesis?

Izmeklēšanas tiesnesis drīkst veikt jebkuras darbības, kuras var būt noderīgas karaļa prokuroram, un izmantot būtiskus tiesību ierobežošanas līdzekļus: izdot apcietināšanas orderi, veikt telefonsarunu noklausīšanos, kratīšanu bez piekrišanas, vēl plašākas īpašas meklēšanas metodes u.tml.

Vai izmeklēšanas tiesnesim ir mani jānopratina?

Nopratināšana izmeklēšanas tiesneša vadībā ir obligāta tikai gadījumā, ja ir izdots apcietināšanas orderis.

Vai tiesneša pienākums ir mani informēt, ka par mani tiek vākti materiāli?

Principā tiesneša pienākums ir apsūdzēt jūs, ja pastāv nopietni pierādījumi par jūsu vainu. Apsūdzība tiek izvirzīta un paziņota pēc nopratināšanas vai nosūtot vēstuli, un tās rezultātā jums ir tiesības pieprasīt piekļuvi lietas materiāliem un tiesības pieprasīt papildu izmeklēšanas pasākumus.

Vai tiesnesis drīkst noklausīties manas telefonsarunas?

Jā, ievērojot ļoti precīzus noteikumus.

Vai es drīkstu iebilst pret kratīšanu?

Jūsu mājoklī drīkst veikt kratīšanu, ja ir tiesneša parakstīts kratīšanas orderis un ja kratīšanas norises ilgums ir no 5 līdz 21 stundām bez izņēmumiem.

Vai tiesnesis drīkst mani fiziski piespiest pakļauties DNS parauga ņemšanai?

Jā, ievērojot noteiktus nosacījumus.

Kā es varu pretoties izmeklēšanas darbībai, kas aizskar manas tiesības?

Jūs varat iesniegt prasību par steidzama lēmuma pieņemšanu (sk. Informatīvie materiāli).

Vai drīkstu piekļūt materiāliem lietas apstākļu izpētes laikā?

Ja esat neaizturēta apsūdzētā persona, jūs varat lūgt piekļuvi materiāliem, nosūtot pieprasījumu izmeklēšanas tiesnesim, kas drīkst atteikt piekļuvi, bet kura pienākums ir pamatot savu atteikumu. Ja nesaņemt atbildi no izmeklēšanas tiesneša vai arī ja atbilde ir nelabvēlīga, jūs varat iesniegt prasību apsūdzības izvirzīšanas palātā.

Vai es drīkstu pieprasīt noteiktu izmeklēšanas darbību izbeigšanu?

Jā, neatkarīgi no tā, vai esat vai neesat aizturēts. Jūs varat to pieprasīt lūguma veidā. Izmeklēšanas tiesnesis drīkst noraidīt lūgumu, ja uzskata, ka pasākumam ir būtiska nozīme patiesības pārbaudīšanā vai arī tas var kaitēt izmeklēšanai. Jūs varat iesniegt apelāciju.

Īpašs gadījums: pirmstiesas apcietinājums (4)

Kā jānorit nopratināšanai tiesneša klātbūtnē?

Nopratināšanai pirms apcietināšanas ordera izsniegšanas jānotiek 24 stundas pirms brīvības atņemšanas, pretējā gadījumā apcietināšanas orderis tiks pasludināts par spēkā neesošu. Nopratināšanā īpaša uzmanība jāpievērš ordera izsniegšanas iespējai un inkriminētajiem faktiem.

Advokāts nedrīkst piedalīties nopratināšanā.

Vai mani pēc tam drīkst nopratināt tiesnesis?

Jūs varat pieprasīt rezumējošu nopratināšanu. Šis ir vienīgais nopratināšanas veids, kurā drīkst piedalīties jūsu advokāts.

Kad es drīkstu satikt savu advokātu?

Pēc tam, kad jūs pirmo reizi ir nopratinājis izmeklēšanas tiesnesis.

Vai es drīkstu apstrīdēt apcietinājuma ordera likumību vai izsniegšanas pamatojumu?

Jūs nevarat iesniegt apelācijas sūdzību par lēmumu piemērot apcietināšanas orderi.

Piecu dienu laikā pēc ordera izsniegšanas jums būs jāierodas pirmstiesas palātā. Iepriekšējā dienā jums tiks nodrošināta piekļuve jūsu lietas materiāliem. Jūs vai jūsu advokāts varēsiet pieprasīt jūsu atbrīvošanu.

Jūsu advokāts varēs apstrīdēt orderi tikai pirmajā reizē, kad stāsities pirmstiesas (un apelācijas) palātas priekšā. Ja tiek apstiprināta apcietinājuma ordera izsniegšana, jums ir tiesības uz apelāciju. Jums būs jāierodas apsūdzības izvirzīšanas palātā 15 dienu laikā. Gadījumā, ja šie termiņi netiek ievēroti, jūs nekavējoties tiksiet atbrīvoti.

Aizturēšanas apstiprinājums ir spēkā vienu (vai trīs) mēnešus. Jūs katrā uzklaušīšanas reizē varat apstrīdēt apcietinājuma ordera pamatotību un/vai nozīmīgus vainas pierādījumus. Lietas materiāli tiks nodoti jūsu rīcībā divas dienas pirms katra tiesas apmeklējuma.

Vai es drīkstu cietumā sazināties ar trešām personām?

Jums aizvien ir iespēja sazināties ar savu advokātu.

Tomēr izmeklēšanas tiesnesis var aizliegt jums sazināties ar citiem cilvēkiem ne ilgāk kā trīs dienas.

Kad mani drīkstēs atbrīvot?

Izmeklēšanas tiesnesis drīkst jūs atbrīvot jebkurā brīdī vai arī jūs var atbrīvot, balstoties uz izmeklēšanas tiesas lēmumu tās apmeklējuma laikā. Atbrīvošanai var noteikt nosacījumus vai piemērot galvojumu.

Esmu citas valsts pilsonis. Vai man izmeklēšanas laikā jāatrodas valstī?

Apcietinājuma orderi var izsniegt, ja pastāv slēpšanās no tiesas risks. Izmeklēšanas tiesnesis vai tiesa drīkst atbrīvot jūs pret galvojumu. Iemaksātā naudas summa tiks atmaksāta, ja piedalīsieties visos procesa posmos.

Atbrīvošanas gadījumā jums pieprasīs piedalīties visās nopratināšanās, jo īpaši izskatot lietu tiesā pēc būtības. Izmeklēšanas tiesnesis drīkst pavēlēt jums neatstāt valsti, izdodot rīkojumu par nosacītu atbrīvošanu. Attiecīgajā atbrīvojumā paredzēto nosacījumu spēkā esamību drīkst pagarināt par trīs mēnešiem. Jūs varat tos apstrīdēt pirmstiesas palātā.

Izmeklēšanas pabeigšana (5)

Ko varu darīt, ja izmeklēšana ievēlās?

Pēc gada jūs varat iesniegt pamatotu prasību apsūdzības izvirzīšanas palātai, kas uzraudzīs izmeklēšanas norisi.

Vai pirms procesa var mainīt apsūdzības punktus?

Karaļa prokurors iepazīstas ar tiesneša izsniegtajiem materiāliem un formulē apsūdzības, par kurām apsūdzētajai personai būs jāatbild tiesas priekšā. Vēl tas var izteikt lūgumu par lietas izbeigšanu vai pieprasīt tiesnesim veikt noteiktus papildu lietas apstākļu izpēti pasākumus. Šajā gadījumā karaļa prokurors vēl var mainīt soda kvalifikāciju vai arī to var darīt pirmstiesas palāta, kas pieņem lēmumu par lietas turpmāko likteni.

Vai es varu pirms procesa atzīt savu vainu visos apsūdzības punktos vai tikai dažos no tiem?

Nē, jūs tiek uzskatīts par nevainīgu, līdz, izskatot lietu pēc būtības, tiek pasludināts notiesājošs spriedums.

Kā notiek lietas izbeigšana?

Pirmstiesas palāta pēc izmeklēšanas tiesneša ziņojuma, iespējamās civilprasības, prokurora un aizstāvības uzklaušanās pieņem lēmumu par:

- apsūdzētā lietas nodošanu kompetentajai tiesai,
- lietas izbeigšanu,
- sprieduma pasludināšanas atlikšanu: ir konstatēti fakti, bet nav pasludināts sods. Tiesnesis nosaka pārbaudes termiņu, kas var būt atkarīgs no nosacījumiem, kuri jāievēro,
- sociālās aizsardzības (ievietošanas attiecīgā iestādē) likuma piemērošanu.

Kādas ir manas tiesības šajā posmā?

Jūs varat iepazīties ar lietas materiāliem un nokopēt dokumentus pirms stāšanās pirmstiesas palātas priekšā. Vēl jūs varat pieprasīt, ka tiek veikti papildu lietas apstākļu izpēti pasākumi. Ja izmeklēšanas tiesnesis atsakās tos veikt, jums ir tiesības iesniegt prasību apsūdzības izvirzīšanas palātā.

Vai es drīkstu iesniegt apelācijas sūdzību?

Jūs nedrīkst iesniegt apelāciju par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, izņemot nelikumības, izlaiduma vai spēkā neesamības gadījumā, kas ietekmē izmeklēšanas darbību, pierādījuma iegūšanu vai attiecas uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ja atsaucaties uz nepieļaujamību vai valsts apsūdzības atcelšanu.

Vai mani var apsūdzēt par pārkāpumu, par kuru mani jau tiesāja citā Eiropas Savienības dalībvalstī?

Principā nē.

■ Lapa atjaunināta: 14/09/2017

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.